

VẬN DỤNG NÉT ĐẶC SẮC TRONG VĂN HÓA GIAO TIẾP HỒ CHÍ MINH VÀO CÔNG TÁC BỒI DƯỠNG VĂN HÓA GIAO TIẾP CHO HỌC VIÊN ĐÀO TẠO SĨ QUAN Ở CÁC NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI

NGUYỄN TIẾN DŨNG

Trưởng Sĩ quan Lục quân 2

Ngày nhận bài: 24/02/2022; Ngày phản biện, biên tập và sửa chữa: 28/02/2022; Ngày duyệt đăng: 04/03/2022

ABSTRACT

Ho Chi Minh's communication culture is a harmonious combination between the traditional cultural values of the nation and the communication culture of mankind. It has great significance for the cause of fostering, educating and building a new socialist human. The important function of military schools is to train a generation of young cadres for the Party and Army with political courage, revolutionary ethics, military operations and communication skills. Therefore, the application of the characteristics of Ho Chi Minh's communication culture in the education of students at military schools is necessary to perfect the quality and personality of the revolutionary soldier. The article summarizes the characteristics of Ho Chi Minh's communication culture, on that basis, some solutions are proposed for training at military schools today.

Key words: Ho Chi Minh, student, communication, culture.

Cuộc đời, sự nghiệp cách mạng vĩ đại của Chủ tịch Hồ Chí Minh đã để lại cho dân tộc ta và nhân dân thế giới di sản vô cùng quý báu, đó là tư tưởng, đạo đức, phong cách của Người. Văn hóa giao tiếp Hồ Chí Minh vừa mang giá trị đạo đức, vừa thể hiện rõ nét phong cách Hồ Chí Minh - là bộ phận cấu thành quan trọng văn hóa Hồ Chí Minh.

Phong cách giao tiếp (hiểu theo nghĩa chung nhất) là cách thức tiếp xúc, phương thức trao đổi thông tin giữa cá nhân với cá nhân hoặc giữa cá nhân với tập thể thông qua hệ thống các phương tiện ngôn ngữ nhằm mục đích truyền đạt tin hiệu, tình cảm, hiểu biết... của chủ thể giao tiếp. Với Chủ tịch Hồ Chí Minh, văn hóa giao tiếp của Người thể hiện phong thái đặc biệt, đầy tính nhân văn. Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn có phong cách và kỹ năng giao tiếp giản dị, gần gũi, ân cần, cởi mở, tế nhị và chu đáo với mọi người; tình cảm chân thành, thái độ khoan dung độ lượng; xử lý một cách khéo léo, hiệu quả các tình huống giao tiếp xảy ra. Chính những điều này đã tạo nên sức hấp dẫn lớn lao và sự cảm hóa kỳ diệu ở Người. Nhà thơ Liên Xô Ô-xip Man-đe-xtam đã viết: "Từ Nguyễn Ái Quốc tỏa ra một nền văn hóa, không phải văn hóa châu Âu, mà có lẽ là một nền văn hóa của tương lai. Qua cử chỉ cao thượng và tiếng nói trầm lắng của Nguyễn Ái Quốc, tôi thấy được ngày mai, thấy được viễn cảnh trời yên biển lặng của tình hữu ái toàn thế giới bao la như đại dương"(1).

Tìm hiểu văn hóa giao tiếp Hồ Chí Minh ta thấy được cái gần gũi tế nhị với độ sâu sắc lịch lãm, cái dung dị đời thường với tầm cao của tư duy bác học. Dù người đối thoại là nguyên thủ quốc gia, lãnh tụ của một đảng, chính khách, trí thức hay chỉ là người công nhân, nông dân bình thường, Hồ Chí Minh cũng luôn chủ động trong ứng xử. Sự chủ động đó vừa tự nhiên, bình dị, chân thành, vừa ân cần, tế nhị, được thể hiện hết sức sinh động và phong phú trong tư thế chủ động, với ngôn ngữ giản dị, ngắn gọn, dễ hiểu. Tất cả được hòa quyện và đạt tới trình độ nghệ thuật với những nét đặc sắc, tinh tế rất riêng trong văn hóa giao tiếp ở Người. Điều đó được thể hiện trên một số khía cạnh sau:

Thứ nhất, văn hóa giao tiếp Hồ Chí Minh luôn mang đậm nét nhân văn, vì con người

Trong cuộc đời của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn thể hiện phong cách giao tiếp giản dị, gần gũi, tôn trọng, cởi mở, tế nhị và chu đáo với tất cả mọi người. Theo Người: "Đối với tất cả mọi người trong các tầng lớp dân chúng, ta phải có một thái độ mềm dẻo khôn khéo, biết nhân nhượng, biết trọng nhân cách người

ta"(2). Và thực tiễn trong phong cách giao tiếp đối với mọi người, dù là cán bộ, đảng viên hay quần chúng nhân dân, dù với tướng lĩnh hay những đội viên nhỏ tuổi, chúng ta luôn cảm nhận được ở Người phong thái vừa ân cần, niềm nở, vừa thân ái gần gũi. Ngay cả khi phê bình, nhắc nhở khuyết điểm của người khác, Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng thể hiện thái độ tế nhị, nhẹ nhàng nhưng cũng rất thâm thía, sâu sắc.

Điểm độc đáo là, trong giao tiếp nói và viết, Bác luôn nhấn mạnh tính chân thực, ngắn gọn, rõ ràng, trong sáng, giản dị, gần gũi, dễ hiểu, dễ nhớ, dễ làm; đi luôn vào nội dung vấn đề, tránh màu mè, dài dòng... Chính nét văn hóa giản dị, gần gũi, cởi mở, tế nhị đó đã làm cho tất cả mọi người, dù khác nhau về địa vị, thành phần xuất thân, mục đích, điều kiện hoàn cảnh giao tiếp song khi tiếp xúc với Bác, đều có chung cảm nhận về sự nể trọng, tôn kính bởi sức cảm hóa to lớn xuất phát từ đạo đức, nhân cách và văn hóa ứng xử của Người.

Thứ hai, văn hóa giao tiếp Hồ Chí Minh luôn chứa đựng tình cảm chân thành và tình thân khoan dung, độ lượng

Kế thừa và phát huy truyền thống nhân ái, bao dung của dân tộc, trong mọi hình thức giao tiếp, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn thể hiện thái độ yêu thương, trân trọng, quý mến con người; khiêm nhường, khoan dung và độ lượng với con người. Trong rất nhiều bài nói, bài viết của Người, chúng ta nhận thấy ở đó thông điệp giàu giá trị nhân văn: đề cao thái độ tôn trọng, bao dung, độ lượng, không kiêu căng, hách dịch.

Thực tế, khi giao tiếp với tất cả mọi người, từ những người nông dân đang lao động trên đồng ruộng cho đến người thương binh, bệnh binh đang nằm trên giường bệnh, từ bạn bè, đồng chí, anh em cho đến các cháu thiếu niên, nhi đồng hay với những người "đôi lạp" với mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh bao giờ cũng thể hiện thái độ tự nhiên, chân tình, cởi mở, vừa chủ động, linh hoạt cũng vừa ân cần, gần gũi làm cho bất kỳ ai dù chỉ được gặp Người một lần cũng cảm nhận rõ không khí ấm cúng, tình cảm, chan hòa mà gần gũi. Với nét văn hóa khoan dung, độ lượng trong phong cách giao tiếp, Hồ Chí Minh thường nhấn mạnh: "Đối với đồng bào lạc lõng lầm đường, ta phải lấy tình thân ái mà cảm hóa họ"(3).

Thứ ba, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn làm chủ các tình huống giao tiếp với phương pháp ứng xử khéo léo, mềm mỏng và hiệu quả

Nét độc đáo này trong văn hóa giao tiếp Hồ Chí Minh là kết tinh của vốn hiểu biết sâu rộng, uyên bác; tài trí thông minh, nghị lực và bản lĩnh phi thường với phong thái giản dị, lạc quan, thẳng

thần, tự tin cùng phong cách lịch thiệp, nho nhã, mực thước khi giao tiếp ứng xử. Điều này đã giúp Người xử lý một cách khéo léo những tình huống giao tiếp một cách mềm mỏng mà hiệu quả. Theo Người, việc quan trọng nhất là “phải suy tính kỹ lưỡng. Chớ hấp tấp, chớ làm bừa, chớ làm liều. Chớ gặp sao làm vậy”(4).

Thực tiễn cho thấy, với cách tiếp cận và giải quyết các tình huống một cách mềm dẻo, khéo léo, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã tránh cho dân tộc ta một cuộc đụng độ bất lợi, không chỉ đuổi được 20 vạn quân Tưởng và bọn tay sai về nước mà quan trọng hơn là bảo vệ được nền độc lập non trẻ, đồng thời có thêm thời gian cần thiết để chuẩn bị mọi mặt cho kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược. Đây cũng là biểu hiện của triết lý “đi bất biến, ứng vạn biến” của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong giao tiếp, ngoại giao và giải quyết các nhiệm vụ cách mạng.

Hiện nay, học tập và vận dụng những nét đặc sắc trong văn hóa giao tiếp Hồ Chí Minh có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, nhất là trong giáo dục - đào tạo thế hệ trẻ. Ở các nhà trường quân đội - môi trường giáo dục có tính đặc thù, học viên phải tiếp xúc với nhiều mối quan hệ cấp trên - cấp dưới theo phương thức lãnh đạo và phục tùng lãnh đạo, chỉ huy; quan hệ đồng chí - đồng đội; quan hệ giảng viên - học viên; quan hệ quân - dân..., do đó họ phải xử lý nhiều tình huống. Trong khi đó, ở họ lại mang những nét tâm lý đặc trưng của tuổi trẻ như: nhạy cảm, ham hiểu biết, thích giao tiếp rộng, thích khẳng định mình. Tuy nhiên, với độ tuổi mới trưởng thành, chưa đủ độ chín chắn, nên trong quá trình giao tiếp còn bộc lộ tính bốc bột, thiếu nhân nại, dễ tự ái... Vì thế, vận dụng nét đặc sắc trong văn hóa giao tiếp Hồ Chí Minh trong bồi dưỡng văn hóa giao tiếp cho học viên đào tạo sĩ quan ở các Nhà trường quân đội có ý nghĩa cần thiết và cần chú trọng một số giải pháp sau:

Một là: Giải quyết hài hòa các mối quan hệ giữa cấp trên cấp dưới, đồng chí đồng đội, thầy và trò trong các nhà trường quân đội
Trong văn hóa giao tiếp Hồ Chí Minh luôn thể hiện sự gần gũi nhưng đảm bảo sự tôn trọng, phục hợp thực tế. Vì vậy, trong bồi dưỡng văn hóa giao tiếp cho học viên đào tạo sĩ quan ở Nhà trường quân đội, cần hướng đến việc xử lý đúng đắn các mối quan hệ. Trọng quan hệ cấp trên - cấp dưới, đội ngũ cán bộ cần làm việc khoa học, nêu cao tinh thượng, đảm bảo nguyên tắc tập trung dân chủ, giải quyết các vấn đề nảy sinh hợp tình, hợp lý trên cơ sở điều lệnh, điều lệ. Đội ngũ học viên cần tôn trọng chức trách của cán bộ lãnh đạo, quản lý, chỉ huy đơn vị; phục tùng và chấp hành nghiêm mệnh lệnh, các nhiệm vụ được giao; trung thực, thẳng thắn trong học tập, sinh hoạt; luôn thương yêu và bảo vệ cán bộ.

Trong quan hệ đồng chí, đồng đội, mỗi học viên cần khiêm tốn, tôn trọng, chân thành, bảo vệ uy tín, danh dự của đồng đội. Công bằng, vô tư, khách quan khi nhận xét, đánh giá. Biết tiếp nhận thông tin đóng góp bổ ích có tính chất xây dựng từ đồng đội, đúc kết kinh nghiệm với tinh thần cầu tiến và lời cảm ơn chân thành, biết lắng nghe đề thấu hiểu khó khăn của đồng đội để hỗ trợ kịp thời. Sẵn sàng chia sẻ thông tin, kinh nghiệm với đồng đội, hỗ trợ đồng đội hoàn thành tốt nhiệm vụ với thái độ cởi mở vì mục tiêu chung. Lấy nhiệm vụ trung tâm trong giáo dục của các nhà trường để cùng nhau ra sức thi đua đạt hiệu quả tốt nhất trong công việc và coi trọng thành công của đồng đội. Chông mọi biểu hiện bao che chuyết điểm hoặc ganh đua, đố kỵ, bè phái, gây mất đoàn kết nội bộ.

Trong quan hệ thầy - trò, với truyền thống “tôn sư trọng đạo”, giảng viên cần cư xử đúng mực, mô phạm, công bằng, khách quan trong đánh giá kết quả học tập để bồi dưỡng thái độ tôn trọng, nhã nhặn, sử dụng ngôn ngữ giao tiếp phù hợp, có thái độ trung thực thân thiện cho học viên. Đồng thời, học viên phải biết lắng nghe, tiếp thu ý kiến hướng dẫn, chỉ bảo của giảng viên; có thái độ cầu thị, năng động, sáng tạo trong quá trình học tập.

Hai là: Đa dạng hóa hình thức, phương pháp bồi dưỡng theo hướng khuyến khích tính chủ động rèn luyện kỹ năng giao tiếp cho học viên

Bồi dưỡng văn hóa giao tiếp, kỹ năng giao tiếp cho học viên cần được tiến hành dưới nhiều hình thức như thông qua hoạt động giảng dạy, thực hành, thực tập cũng như việc thực hiện các chế độ trong ngày, trong tuần... Đối với hoạt động giảng dạy, giảng viên khuyến khích học viên phát huy tính chủ động giao tiếp như trao đổi nội dung khó, nội dung họ chưa nắm chắc bằng cách gợi mở đúng hướng, tôn trọng học viên. Trong các buổi thực hành, thảo luận, khuyến khích họ nêu ý tưởng, phương án hoặc góc độ nhận thức mới, từ đó họ sẽ mạnh dạn, tự tin, linh hoạt trong giao tiếp sư phạm. Trường hợp học viên có ý kiến trái chiều, hoặc nói chưa đúng quan điểm, đường lối, cần khéo léo gợi mở, định hướng nhận thức, giúp họ nhận ra điểm chưa phù hợp của mình. Đó là cách để bồi dưỡng ý thức tôn trọng, tinh linh hoạt trong văn hóa giao tiếp cho học viên.

Nhà trường, khoa chuyên môn cần tăng cường hoạt động giao lưu, tổ chức trao đổi kinh nghiệm, phương pháp học tập để nâng cao kỹ năng giao tiếp, kỹ năng thuyết trình trước tập thể cho học viên. Đặc biệt, cán bộ đơn vị cần tăng cường các hoạt động đơn vị, phối hợp với các tổ chức quần chúng trong đơn vị và đơn vị kết nghĩa tổ chức nhiều hoạt động văn hóa, văn nghệ, thể thao... để qua đó giáo dục văn hóa giao tiếp cho học viên.

Ba là: Tăng cường bồi dưỡng kỹ năng mềm để nâng cao hiệu quả xử lý các tình huống giao tiếp trong hoạt động quân sự cho học viên

Hoạt động quân sự diễn ra trong môi trường động bởi tính đặc thù, vừa có tính nguyên tắc, vừa thường xuyên biến đổi. Muốn thích ứng với nghề nghiệp, học viên phải có khả năng ứng xử tốt, xử trí linh hoạt, tinh tế. Các kỹ năng mềm sẽ hỗ trợ quá trình xử lý tình huống giao tiếp có hiệu quả.

Trong giai đoạn hiện nay, cần bồi dưỡng cho học viên đào tạo sĩ quan một số kỹ năng như kỹ năng phát hiện và xử lý vấn đề, kỹ năng làm việc nhóm, kỹ năng vận dụng thực tiễn sáng tạo; kỹ năng “xây” và “chống”... Từ đó, học viên sẽ được rèn luyện về ngôn ngữ nói, viết; biết điều chỉnh cảm xúc; mạnh dạn thể hiện chính kiến trong giải quyết các tình huống, các mối quan hệ, nhất là rèn luyện tư duy, văn hóa giao tiếp theo nguyên tắc “đi bất biến, ứng vạn biến”; giảm bớt những cảm xúc tiêu cực, tăng cảm xúc tích cực cho bản thân cũng như đối tượng giao tiếp.

Văn hóa giao tiếp có vai trò quan trọng, giúp học viên đào tạo sĩ quan ở các trường Nhà trường quân đội truyền tải, diễn đạt, biểu đạt nội dung giao tiếp một cách thuyết phục hơn, tạo sự tương tác tích cực, gần gũi giữa chủ thể và đối tượng giao tiếp. Nét đặc sắc trong văn hóa giao tiếp Hồ Chí Minh có giá trị lý luận và thực tiễn to lớn. Việc nghiên cứu, học tập và vận dụng nét đặc sắc trong văn hóa giao tiếp Hồ Chí Minh có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, là cơ sở vững chắc giúp học viên các nhà trường quân đội hoàn thiện phẩm chất, nhân cách của người quân nhân cách mạng trong giai đoạn hiện nay.

Chú thích

- (1) Dẫn theo cuốn “Văn hóa-nghệ thuật cũng là một mặt trận” (1981), Nxb Văn học, tr.477.
- (2) Hồ Chí Minh Toàn tập, tập 4 (2009), Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.48
- (3) (4) Hồ Chí Minh Toàn tập, tập 5 (2009), Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.239

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Hồ Chí Minh Toàn tập (2021), Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Lê Thị Trúc Anh (2012), Văn hóa giao tiếp trong công sở hành chính, Luận án Tiến sĩ, MS: 62.31.70.01, Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn thành phố Hồ Chí Minh.